

Is “opskoffieren” alleen bekend in ‘t Giesbaargs?

Jan COPPENS

verzaakt aan zijn mandaat. Ze worden respectievelijk vervangen door Frans De Clippele, Pieter Van Bouchoute en Joannes Mehauden (4).

Het administratief kanton Geraardsbergen heeft in deze vorm in de praktijk amper een paar maanden bestaan. Op ‘24 pluviôse an IV’ (13 februari 1796) wordt het Schelddepartement immers heringedeeld in drieënveertig administratieve kantons. Het kanton 23 ‘Geraardsbergen’ bestaat alleen nog uit Geraardsbergen (meer dan vijfduizend inwoners). Het nieuwe kanton 24 ‘Nederboelare’ omvat Nederboelare, Deftinge, Goferdinge, Grimminge, Idegem, Moerbeke, Nieuwenhove, Onkerzele, Ophasselt, Overboelare, Schendelbeke, Smeerebbe, Viane, Vloerzegem, Voorde, Waarbeke, Zandbergen en Zarlardinge.

Ook deze administratieve kantons zijn geen lang bestaan gegund. Op ‘17 ventôse an VIII’ (8 maart 1800) worden ze opgeheven. Alle gemeenten worden ‘meierijen’ en krijgen opnieuw gemeentelijke bevoegdheden. De kantonnale structuur blijft wel voortleven in de jurisprudentiële organisatie. In Oost-Vlaanderen worden op ‘17 frimaire an X’ (8 december 1801) éénenveertig vrederechten opgericht. Het gerechtelijke kanton Geraardsbergen bestaat uit Geraardsbergen, Goferdinge, Grimminge, Idegem, Moerbeke, Nederboelare, Nieuwenhove, Onkerzele, Overboelare, Schendelbeke, Smeerebbe, Viane, Vloerzegem, Voorde, Waarbeke, Zandbergen en Zarlardinge. Ophasselt wordt bij het vredegericht Nederbrakel ondergebracht.

Freddy De Chou
freddy.de.chou@geraardsbergen.be

(4) RA Beveren, MGA Geraardsbergen, nr 64.

We vermoeden dat het Geraardsbergs dialectwoord *opskoffieren* alleen bekend is in Geraardsbergen en zijn omgeving. Het betekent enerzijds ‘opruimen, schoonmaak houden’. *We moeten iëst nog opskoffieren* ‘we moeten eerst nog opruimen’. Het woord betekent verder ook nog ‘inpakken en wegwezen’: *ze mochten opskoffieren* ‘ze moesten vertrekken’. In diverse taalkundige standaardwerken is het niet terug te vinden. Ook in het recente *Oost-Vlaams en Zeeuws-Vlaams etymologisch woordenboek* van Frans Debrabandere, uitgegeven in 2005 hebben we het vruchteloos gezocht. Van waar komt nu dat eigenaardige werkwoord? Het is een samenstelling van *op* + *schoffieren*. Het voorzetsel *op-* kwam er wellicht naar analogie met *opruimen* en *opkuisen*. Spontaan dacht ik aan het Frans *escoffier* ‘doden, stelen’ uit Provençaals Frans *escofir* met de betekenis ‘overwinnen, verslaan’. Volgens de *Le Robert dictionnaire historique de la langue française* gaat dit woord terug op het Latijn *conficere* ‘vervaardigen’. Er moet een vulgair Latijns woord *exconficere* bestaan hebben met de betekenis ‘vernietigen, neerhouwen’. In het Frans vertaalt men *conficere* als *achever* wat betekent ‘een einde maken aan, afwerken, voltooien, volmaken’, maar ook ‘afmaken, opruimen’. Misschien is dit de link naar het Geraardsbergs *opskoffieren*? Het Latijnse woord is verder verwant met het Nederlands *schoffieren* ‘beledigen’ uit het Middelnederlands *sconfieren* ‘overwinnen, verslaan’ ten schande brengen’. Het werd ontleend aan het Oudfrans *esconfire* ‘overwinnen, verslaan’. *Le Robert* schrijft verder dat het Spaans *escofiar* en het Italiaans *scuffiare* ‘coifferen’ en ook ‘onthoofden’ eveneens teruggaan op het Provençaals Frans *escofir*. Volgens *Le Marollien* van H. Van Vreckhom gebruiken de Brusselaars de uitdrukking *scofière* om zich

te verstoppen. De oorspronkelijke betekenis zou uit het Spaans *escofiar* komen: ‘het haar opmaken met een netje’, m.a.w. het haar verstoppen onder een haarnetje. Het woord *opschoffieren* hebben we niet terug gevonden in de Brusselse woordenboeken. Daarnaast bestaat in het Brussels ook de uitdrukking *schoffe* ‘verdwijnen, zich verstoppen, vluchten’: *schoft a!* ‘maakt dat je wegkomt, verstop je’. Een uitdrukking die ook in het Giesbaargs bekend is. Volgens *Dictionnaire du dialecte bruxellois* van L. Quievreux uit *escofière*. Al kan *schoffieren* misschien zoals *schoffelen* (dat overigens niet bekend is in het Geraardsbergs) afgeleid zijn van het werkwoord *schuiven*: ‘haastig grijpen en wegnemen, opruimen’. Uw reacties zijn welkom.

jan@giesbaargs.be

Corrigendum bij artikel Prof. dr. Herman vanden Berghe, gastprofessor in Lovanium en drijvende kracht achter het Centrum voor Menselijke Erfelijkheid in Kongo/Zaire (1966-1978) verschenen in *Gerardimontium* nr. 231, mei/juni 2010. Op p. 14 is een fout geslopen, een fout met gevolgen ten gronde. Helemaal op het einde van de tekst (3de kolom) staat: “De incidentie, het dragerschap van sikkelcelanemie (hemoglobine S) bedroeg 25%. Glucose-6-fosfaatdehydrogenase efficiency kwam voor bij 16% van de jongens”. Welnu, in plaats van “efficiency” had er moeten staan “deficiency”. Het gaat immers om een slecht functionerend enzyme bij de dragers van die variant van het G6PD-gen, met bloedarmoede tot gevolg. (Met dank aan ons steunend lid, dr. Paul Van Trimpont die onze aandacht vestigde op de lapsus)